

Literatura w średniowieczu- miała charakter parenetyczny, to znaczy pouczający, przede wszystkim przedstawiała wzorce osobowe: władcy, świętego i rycerza.

1. Działy piśmiennictwa :

- a) Historiografia- ogół pism o tematyce historycznej. Kronika- opowieść o dziejach, zachowująca porządek chronologiczny zdarzeń, łącząca wiedzę historyczną z fikcją i tendencjami moralizatorskimi. Do najwybitniejszych przykładów należy kronika Galla Anonima.
- b) Hagiografia- żywoty świętych, legendy o ich życiu i czynach. Najśłynniejszy średniowieczny zbiór „Złota legenda” Jakuba de Voragin z XIII w. Legenda hagiograficzna- opowieść o treści fantastycznej nasycona pierwiastkami cudowności i niezwykłości dotycząca życia świętych, apostołów, męczenników w krzewieniu wiary. Często oparta na schemacie: cudowne okoliczności narodzin, grzeszna młodość, przemiana bohatera, życie pełne wyrzeczeń, poświęcone Bogu, śmierć, której towarzyszą cuda.

2. Najstarsze zabytki języka polskiego- teksty, także dokumenty historyczne, w których pojawiają się choćby słowa lub zdania zapisane po polsku: Bulla gnieźnieńska XIIw.- spis ziem należących do arcybiskupstwa w Gnieźnie, aż 410 nazw własnych, Księga henrykowska XIIIw.- znalazło się w niej pierwsze zdanie zapisane po polsku: Daj ać ja pobruszę, a ty poczywaj, Kazania świętokrzyskie XIII/XIVw.- małopolska odmiana polszczyzny, styl wysoki, Kazania gnieźnieńskie XVw.- wielkopolska odmiana polszczyzny, styl niski

3. Gatunki literackie

- a) Chansons de geste- pieśni o czynach rycerzy lub władców, należą do epiki rycerskiej ,przykładem „Pieśń o Rolandzie”
- b) Hymn- utwór poetycki wyrażający uczucia i pragnienia określonej społeczności, jego nastrój jest podniosły, ma formę zwrotu do adresata- personifikowanego pojęcia lub osoby, np. Bogurodzica
- c) Gatunki dramatu: misterium-widowiska o tematyce zaczerpniętej z Biblii i apokryfów, wystawiane poza kościołem, zawierające elementy świeckie np. satyryczne ;dramat liturgiczny- przedstawienia związane z liturgią Kościoła, moralitet- przedstawienie o charakterze dydaktycznym lub filozoficznym, w który występowały personifikowane pojęcia Dobro, Zło, Cnota, Występek toczące walkę o duszę bohatera- Everymana.
- d) Plankt- lament, utwór mówiący o śmierci Jezusa, w którym Matka Boska zwraca się do różnych osób z prośbami, np. „Lament świętokrzyski”
- e) Apokryf- utwór o tematyce biblijnej, jednak nie należący do Biblii

4. Motywy średniowieczne

- a) Danse macabre- obraz rozkładającego się trupa kobiety z kosa tańczącego przedstawicielami różnych stanów i zawodów, pokazywał równość wszystkich wobec śmierci, ale był też sposobem na ośmieszenie śmierci np. w utworze „ Rozmowa mistrza Polikarpa ze Śmiercią”. Temat wiąże się z hasłem epoki – memento mori.
- b) Mater Dolorosa- przedstawienie w literaturze lub dziełach plastycznych matki Boskiej opłakującej śmierć Jezusa pod krzyżem, np. „Lament świętokrzyski”

- c) Deesis- modlitwa wstawiennicza, w literaturze i sztuce kompozycja trzech osób: Matki Boskiej, Jana Chrzciciela i Jezusa Chrystusa-króla, związana ze średniowieczną ideą hierarchii i pośrednictwa.

5. Wzorce osobowe

- a) Asceta- wyrzeka się dóbr materialnych i ziemskich przyjemności, żeby zasłużyć na zbawienie, często wiódł życie pustelnicze, ograniczając do niezbędnego minimum swoje potrzeby cielesne, np. święty Aleksy
- b) Rycerz- kierował się etosem rycerskim, czyli honorem, przywiązaniem do władcy i ojczyzny, pobożnością, wiernością słusznej sprawie, o którą walczył, szacunkiem wobec przeciwnika, np. realizuje go w swoim życiu Roland.
- c) ) Władca- np. Bolesław Chrobry .pomazaniec Boży, pobożny, sprawiedliwy ,troskliwy o poddanych, hojny, dobry strateg, dąży do wzmocnienia państwa, jego panowanie to złoty wiek .

6. Styl romański- XI i pierwsza połowa XIIw.

Proste bryły, prezbiterium zakończone półokrągłą apsydą, masywne mury i wieże, sklepienie kolebkowe, małe okna z półkolistym łukiem, ciemne wnętrza

Gotycki- od XII wieku

Duże okna z ostrymi łukami i witrażami, wysokie strzeliste wieże, wieloboczne prezbiteria, ogromne rozmiary, ale wrażenie lekkości